

Samenvatting stand van zaken waterbuffelhouderij, struisvogelhouderij, hertenhouderij en eendenhouderij in Nederland, februari 2014.

Judith Poelarends en Marko Ruis
Wageningen UR Livestock Research
10 februari 2014.

Conclusie

Voor de waterbuffelhouderij en struisvogelhouderij geldt, dat het aantal bedrijven amper is gewijzigd. Er zijn 11 bedrijven die waterbuffels houden (merendeel voor melk, deels vlees) en 6 waar struisvogels worden gehouden (waarvan de helft bedrijfsmatig genoemd kan worden). Er is geen groei of krimp in aantallen bedrijven. Wat betreft houderijomstandigheden zijn er geen wijzigingen geweest de afgelopen jaren.

De hertenhouderij is de laatste jaren gekrompen. De vereniging waar de meeste professionele hertenhouders bij zijn aangesloten telt nog ongeveer 20-25 leden, i.p.v. 40 in 2008. Wat betreft houderijomstandigheden zijn er geen wijzigingen geweest de afgelopen jaren.

M.b.t. de eenden blijkt, dat de jaarlijkse productie van vleeseenden groeit, dat het aantal bedrijven afneemt (62 bedrijven in 2010, 50 bedrijven in 2012), maar dat de bedrijfsgrootte toeneemt (14.953 dieren per bedrijf in 2010, 19.941 dieren per bedrijf in 2012). Er zijn geen aanwijzingen voor ontwikkelingen op het gebied van welzijn van vleeseenden, in het bijzonder v.w.b. toegang tot open water in de stallen.

Hieronder per sector een toelichting.

Waterbuffels

Eind 2011 waren er 12 waterbuffelhouders in Nederland waarvan 8 bedrijven waterbuffels melken en de rest houdt ze voor het vlees (veelal kleinschalig). De bedrijven die waterbuffels melken zijn qua grootte vergelijkbaar met melkveebedrijven.

Bron: Rapport 550, (Koel)water voor waterbuffels; noodzaak onder NL-omstandigheden? Dec. 2011. <http://edepot.wur.nl/196566>.

Situatie begin 2014

Bron:

- Mevr. Westerhof, Buffalo Farm Twente en initiatiefnemer voor een nieuwe overkoepelende stichting. Zij heeft contacten met alle buffelhouders en kent hun situatie.

- Dhr Wiersema, voervoorlichter van Steijnvoeders Deurne, die de sector heeft helpen opstarten en nog steeds contact heeft met de waterbuffelhouders.

- Twee bedrijven die waterbuffels molken zijn gestopt, omdat het niet meer rendabel was. Eén van hen zal nog wat dieren gaan afmesten.
- Eén bedrijf zal in de toekomst stoppen met waterbuffels melken als het melkquotum voor koeien er af gaat; dan schakelt hij weer over op melkkoeien. De verwachting is dat de anderen gewoon waterbuffels blijven melken.
- Dus 6 van de 8 professionele waterbuffelmelkers zijn er overgebleven. Daarnaast is één starter voorzichtig begonnen met het melken van een paar dieren en het afzetten van eigen producten. Dus een totaal van 7 bedrijven waar waterbuffels worden gemolken.
- Er is nog een bedrijf dat graag wil starten met melken. Dit bedrijf is eerst begonnen met het verwerken van melk van andere bedrijven, daarnaast afzetkanaal opstarten en als dit goed loopt, zullen ze op den duur zelf buffels gaan melken.

- Er is één bedrijf gestopt met het afmesten voor vleesverkoop.
 - Daarnaast zijn er nog 3 bedrijven die waterbuffels voor het vlees houden.
- Totaal aantal houders (melk & vlees, inclusief kleinschalige houders): 11

Achtergrond informatie:

Voor waterbuffelmelk geldt dat je zelf een afnemer moet zien te vinden of zelf de melk moet verwerken en vermarkten. Een deel verwerkt zelf en een deel levert aan een afnemer. Qua afzet ging het een tijdje moeizaam; een afnemer is failliet gegaan eind 2013 en betaalde de laatste tijd ook erg lage prijzen uit. Daardoor is er geen echte groei geweest, ook niet in bedrijfsomvang. Een nieuwe afnemer uit België is in beeld en enkelen leveren er al aan. Dit lijkt een stabiele goede afzet te zijn. Doordat twee bedrijven zijn gestopt en er onderling wat dieren zijn overgenomen is er op een aantal bedrijven een lichte groei in omvang geweest. De schatting is dat het aantal dieren in NL nog ongeveer hetzelfde is.

In de houderij zijn er geen noemenswaardige veranderingen of ontwikkelingen geweest. Ook niet op het gebied van diergezondheid en welzijn.

Er wordt verwacht dat het aantal waterbuffelhouders stabiel zal blijven en dat er nauwelijks nieuwe starters bijkomen. Het zal waarschijnlijk een niche blijven.

Drie waterbuffelhouders zijn bezig met het opzetten van een Stichting voor de waterbuffelhouders. Het merendeel van de buffelhouders wil zich daarbij aansluiten. De Stichting wil voornamelijk informatievoorziening bieden over waterbuffelhouderij in Nederland, welke buffelhouders er zijn, waar de consument producten kan kopen, etc. Zodat de sector zichtbaar wordt en zich meer kan gaan organiseren.

Struisvogels

In 2008 werd het aantal bedrijven dat "bedrijfsmatig" struisvogels houdt, geschat op 4-5. Waarbij ze allen naast de struisvogels nog andere activiteiten hadden zoals ontvangen van groepen, boerderijwinkel etc.

Bron: Rapport 180; Waterbuffel-, herten en struisvogelhouderij in Nederland; Quicksan om risico's op ongerief in te schatten. Januari 2009.

<http://edepot.wur.nl/139924>

Situatie begin 2014

Bron:

- *Struisvogelboerderij Monnikenwerve, dhr Bakker.*

- *Struisvogelfarm Van de Staak, dhr v.d. Staak.*

Er zijn in Nederland waarschijnlijk 6 bedrijven die struisvogels houden. De mate waarin dat bedrijfsmatig is hangt af van het aantal dieren, dat varieert van 15 tot 200. Drie bedrijven hebben een redelijk aantal struisvogels en zou je "bedrijfsmatig" kunnen noemen, zij houden 50, 65 en 200 dieren voor eieren en/of vlees (ontvangen ook groepen en verkopen producten in eigen winkel). Daarnaast zijn er drie kleinere bedrijven die meer insteken op toerisme en het ontvangen van groepen (aantal dieren rond de 10-15).

Sinds 2009 zijn er in de struisvogelhouderij geen echte veranderingen geweest in aantallen bedrijven.

Beide personen die we hebben geraadpleegd geven aan dat er op het gebied van houderij en welzijn geen ontwikkelingen zijn geweest.

Doordat vanuit Zuid-Afrika i.v.m. dierziekte tijdelijk niets mag worden geïmporteerd krijgen ze wel meer vraag naar vlees. Vooral rechtstreeks van liefhebbers die het in de supermarkt niet meer kunnen vinden. Supermarkten vragen ook naar vlees, maar die betalen te weinig en zullen weer leunen op import uit Z-Afrika als de grenzen weer open gaan.

De grenzen moeten niet nog jarenlang dicht blijven, want door de kleine populatie in NL is op den duur nieuw bloed nodig om inteelt te voorkomen.

Herten

In 2008 bedroeg het aantal professionele hertenhouders 40, waarbij het aantal dieren per bedrijf gemiddeld 40-50 was (hinderdieren en slachtdieren), met een variatie van 10-160.

Bron: Rapport 180; Waterbuffel-, herten en struisvogelhouderij in Nederland; Quickscan om risico's op ongerief in te schatten. Januari 2009.

<http://edepot.wur.nl/139924>

Situatie begin 2014

Bron:

- *Mevr. Timmerman, voorzitter van de vereniging van Nederlandse hertenhouders.*

- *Wildslachterij Van der Cruijssen, Mill.*

De sector neemt in omvang eerder af dan dat ze groeit. Sinds 2008 zijn een aantal bedrijven gestopt, omdat het niet meer rendabel was. De vereniging heeft nog tussen de 20-25 leden (prof. houders). Daarnaast is er nog een enkeling die niet is aangesloten bij de vereniging. De afgelopen jaren is het weer redelijk stabiel en de verwachting is dat dit zo blijft en dat de sector nog lang kan doorgaan. Vraag en aanbod lijkt nu in balans. De omvang van de bedrijven is gemiddeld nog steeds hetzelfde.

Wildslachterij Van der Cruijssen in Mill geeft ook aan dat de professionele sector sinds 2008 ongeveer 50% gekrompen is en dat een aantal professionele hertenhouders er mee gestopt is omdat het niet voldoende rendabel was.

De vereniging is nog steeds actief en doet ook aan belangenbehartiging op Europees niveau, maar het is wat rustiger geweest i.v.m. het overlijden van de voorzitter in 2012.

Destijds was de vereniging bezig met het opstellen van een handboek met richtlijnen voor de houderij van herten. Dit heeft even stil gelegen, maar de laatste tijd is dit weer opgepakt en het is bijna klaar voor verspreiding. In de manier van houden van herten zijn geen veranderingen geweest. Ook niet in het doden en slachten; deels gebeurt het schieten nog op een aantal bedrijven zelf i.v.m. transportafstand, en deels gebeurt het in de slachterij voor bedrijven dichtbij de slachterij.

M.b.t. diergezondheid en welzijn zijn er geen gebeurtenissen of ontwikkelingen te melden aldus de vereniging.

Eenden

Structuur bedrijven

Uit onderstaande tabel blijkt dat de jaarlijkse productie van vleeseenden groeit, dat het aantal bedrijven afneemt, en dat de bedrijfsgrootte toeneemt.

Bronnen:

http://www.pve.nl/wdocs/dbedrijfsnet/up1/ZkwzyvIC_statistischjaarverslag2012.pdf

(Koppel Informatiesysteem Pluimvee (KIP))

3.15 STRUCTUUR BEDRIJVEN MET EENDEN

	2005	2010	2011	2012
aantal eenden (x 1.000)	729	926	976	997
aantal bedrijven	66	62	55	50
gemiddeld aantal dieren per bedrijf	11.045	14.935	17.745	19.941

bedrijfsgrootte: aantal locaties

aantal bedrijven met ... eenden

1 - 5.000	13	8	6	4
5.000 - 10.000	28	18	15	10
10.000 - 20.000	16	22	18	21
20.000 en meer	9	14	16	15
totaal	66	62	55	50

bedrijfsgrootte: aandeel in de stapel (%)

aantal bedrijven met ... eenden

1 - 5.000	6	4	3	2
5.000 - 10.000	28	15	12	8
10.000 - 20.000	26	34	24	28
20.000 en meer	40	47	61	62
totaal	100%	100%	100%	100%

Aanbod open water

De sector is niet geraadpleegd, maar wel de websites van de twee integraties. Daar wordt open water niet genoemd.

In recente vakliteratuur (Pluimveehouderij e.d.) zijn geen initiatieven/innovaties m.b.t. open water gevonden. Hiervoor hebben we ook geen subsidieaanvragen bij de overheid langs zien komen of terug kunnen vinden.

De PPE-Klankbordgroep eendenhouderij heeft sinds 2011 niet meer vergaderd (laatste notulen van juni 2011 in ons bezit). Er lag een projectvoorstel voor het onderzoeken van systemen voor open water. De sector vond het plan destijds te duur. Duck-to-Farm heeft hier mogelijk nog wel mee geëxperimenteerd, maar resultaten hebben wij niet kunnen vinden.

Er wordt in deze notulen ook nog verwezen naar het herontwerptraject dat o.a. ook in de eendenhouderij heeft gelopen. Dit is niet doorgezet voor de eendensector.

Conclusie:

- Er zijn geen aanwijzingen voor ontwikkelingen op het gebied van welzijn van vleeseenden, in het bijzonder v.w.b. toegang tot open water in de stallen;
- Weergave in het rapport 'Natuurlijk gedrag en behoeften van pekingeenden; van theorie naar praktijk' (2011) <http://edepot.wur.nl/164184> lijkt daarom nog een goede weerspiegeling van de huidige situatie en praktische relevantie.

Informatie van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

We hebben ook informatie opgevraagd bij de Rijksdienst over deze sectoren. Sinds 2010 is er een opsplitsing in de voorheen zogenoemde "overige dieren", zoals herten, struisvogels en waterbuffels. De RvO heeft hiervoor de landbouwtellingsgegevens genomen van de jaren 2010 en 2013 met een peildatum van 1 april (dit is de datum van opgave van de dieren). De RvO geeft aan "De landbouwtelling is een eenmalige opgave per jaar en wordt ingewonnen voor statistische en beleidsdoeleinden. De aantallen zijn dus een momentopname waarbij bedrijven op een later tijdstip in het jaar best meer dieren kunnen hebben. Bovendien kunnen op een later moment nieuwe bedrijven ontstaan of bedrijven stoppen waar wij geen inzicht in hebben op basis van de selectie. Nogmaals de cijfers zijn slechts een indicatie."

Gegevens over deze 3 diersoorten staan in onderstaande tabel. Sommige aantallen lijken niet te kloppen, als wij het vergelijken met de info die we van de sector zelf hebben gekregen. Hieronder de toelichting hierbij:

- Herten: daarbij zijn ook de hobbyhouders en parken meegenomen. Daarbij zijn edelherten en damherten geteld. De professionele hertenhouders houden edelherten (gem. 40-50 per bedrijf).
- Struisvogels: het aantal locaties/bedrijven waar struisvogels geregistreerd staan, zou kunnen kloppen, maar de aantallen kloppen niet en zijn te laag ingeschat. Dit zou minimaal 350 dieren moeten zijn van de 6 bedrijven die bij ons bekend zijn (we hebben contact gehad met 5 van de 6).
- Waterbuffels, het daadwerkelijke aantal bedrijven ligt op dit moment iets hoger, maar kan met moment van telling en stoppers/starters te maken hebben. Aantal dieren is te laag ingeschat.

Aantallen dieren, conform opgave RvO op grond van de landbouwtellingen met peildatum 1 april.

Categorie	Regelingsjaar	Aantal_Bedrijven	Aantal_Dieren
Herten	2010	114	2432
Struisvogels	2010	8	187
Waterbuffels	2010	14	11321
Herten	2013	93	1867
Struisvogels	2013	8	90
Waterbuffels	2013	8	902